

FELSEFE DÜNYASI

2022/ KIŞ/WINTER Sayı/Issue: 76

FELSEFE / DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yerel, süreli ve hakemli bir dergidir.

ISSN 1301-0875

Sahibi/Publisher

Türk Felsefe Derneği Adına Başkan
Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi

Türk Felsefe Derneği mensubu tüm Öğretim
üyeleri (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi) Felsefe
Dünyası'nın Danışma Kurulu/Hakem Heyetinin
doğal üyesidir.

Felsefe Dünyası, her yıl Temmuz ve Aralık aylarında
yayımlanır. 2004 yılından itibaren Philosopher's
Index ve TÜBİTAK ULAKBİM/TR DİZİN tarafından
dizinlenmektedir.

Felsefe Dünyası is a refereed journal and is
published biannually. It is indexed by Philosopher's
Index and TUBITAK ULAKBİM/TR DİZİN since 2004.

Editör/Editor

Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir

Yazı Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Celal Türer (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Levent Bayraktar (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Doç. Dr. Muhammet Enes Kala (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Doç. Dr. Fatih Özkan (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Arş. Gör. Buğra Kocamusaoğlu (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Alan Editörleri/Section Editors

Doç. Dr. Fatih Özkan (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet Ata Az (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet Emre Dağtaşoğlu (Trakya Üniversitesi)
Doç. Dr. Sebile Başok Diş (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Nihat Durmaz (Selçuk Üniversitesi)
Dr. Mehtap Doğan (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Dr. Muhammet Çelik (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
Dr. Kenan Tekin (Yalova Üniversitesi)
Dr. Nazan Yeşilkaya (Şırnak Üniversitesi)

Yazım ve Dil Editörleri/Spelling and Language Editors

Zehra Eroğlu (Ankara Üniversitesi)
Abdussamet Şimşek (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
Ahmet Hamdi İşcan (Ankara Üniversitesi)

Fiyatı/Price: 150,00 TL

Basım Tarihi : Aralık 2022, 300 Adet

Adres/Address

Necatibey Caddesi No: 8/122 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 (312) 231 54 40
<https://dergipark.org.tr/pub/felsefedunyasi>

Hesap No / Account No: Vakıf Bank Kızılay Şubesi
IBAN: TR82 0001 5001 5800 7288 3364 51

Dizgi / Design: Emre Turku

Kapak Tasarımı / Cover: Mesut Koçak

Baskı / Printed: Bizim Büro Matbaacılık
Zübeyde Hanım Mahallesi Sanayi 1. Cd. &, Sedef
Sk. 6/1, 06070 İskitler-Altındağ / ANKARA
Tel: 0(312) 229 99 28

ARİSTOTELES'İN *NİKOMAKHOS'A* ETİK ADLI ESERİNDE *AKRASİA*'NIN PRATİK TASIM ÜZERİNDEN YORUMLANMASI

Felsefe Dünyası Dergisi, Sayı: 76, Kış 2022, ss. 281-301.

Geliş Tarihi: 26.04.2022 | Kabul Tarihi: 20.11.2022

Büşra AKKÖKLER KARATEKELİ*

Giriş

Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik*¹ adlı eserinin VII. kitabının 1-10 bölümleri arasında, genellikle kişinin bilgi sahibi olmasına rağmen bunun aksine davranması olarak tanımlanan *akrasia* (ἀκρασία) kavramını incelemektedir. Bu eserin önceki kitaplarının ana konusunu erdemler teşkil etmektedir. Bu önceki kitaplarda, erdem olmayan karakter özellikleri, yani kötü özellikler ile iyi fakat erdem olmayan özellikler, tartışmaya ancak erdemleri açıklama konusunda dahil edilmektedir. Buna karşın, ilk defa VII. kitapta erdem olmayan bir karakter özelliği merkeze alınarak, ayrıntılı olarak incelemeye tabi tutulmaktadır.

Aristoteles'in VII. kitapta yürüttüğü *akrasia* tartışması, bu kavram üzerine olan genel kanılara (*endoksai*) odaklanarak başlar. Bu bağlamda, öncelikle *akrasia*'yı *akolasia* (isteklerine hiçbir türlü ket vurmama), *enkrateia* (kendine hakim olma) gibi diğer karakter özellikleri ile karşılaştırır ve *akrasia*'nın bunlarla benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyar. Daha sonra, Platon'un *Protagoras* diyalogunda ele aldığı *akrasia* tartışmasından ne anlaşılması gerektiğini araştırır. Üçüncü *endoksa* olarak belirttiği bu tartışmanın odak noktasını, akratik kişinin bilgi sahibi olarak mı olmayarak mı akratik eylemde bulunduğu sorusu oluşturmaktadır. Bu makalede, Aristoteles'in özellikle VII. kitabın 3. bölümünü ayırdığı bu tartışma merkeze alınacaktır. Akratik kişinin, eğer sahipse, ne tür bilgiye sahip olduğunu belirlerken, yap-

* Arş. Gör., Orta Doğu Teknik Üniversitesi Felsefe Bölümü. ORCID: 0000-0002-4719-7248, e-mail: bu-sakkok@metu.edu.tr

1 Bu makalede kullanılan *Nikomakhos'a Etik*'ten yapılan alıntıların çevirileri aksi belirtilmedikçe bana aittir.

tığı eylemin muhtemel nedenleri de irdelenecek ve akratik kişinin sahip olabileceği bilgi çeşitleri incelenip, akratik eylemi yaparken gerçekleştirdiği pratik tasım soruşturulacaktır. Bu bağlamda, 1147a33'teki "αὐτὴν δὲ ἐνεργεῖ," 1147a35'teki "ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο" ve 1147b9'daki "ἡ τελευταία πρότασις" ifadeleri birbirleri ile çelişkiye düşmeden yorumlandıkları takdirde, akratik eylemi açıklamanın mümkün olduğu iddia edilecek ve bu iddiaya imkan sağlayan bir okuma sunulacaktır.

Aristoteles'in akratik eylemin açıklamasına olan en büyük katkısı, bu eylemin pratik tasım çerçevesinde ele almasıdır. Pratik tasım, her ne kadar 'anlıksal okumanın' içerisinde ele alınsa da, 'anlıksal olmayan okuma' ileanlıksal okumanın uzlaştırılması noktasında kilit rol oynamaktadır. Anlıksal olmayan okuma, akratik eylemi bir bilgi eksikliği olarak açıklamak yerine, bu eylemin iştah ve şehvet ile ilgili olan fiziki hazları içeren (diğer bir deyişle, ruhun rasyonel olmayan bölümlerinin) arzuları ile rasyonel arzu (*boulēsis*)² arasındaki çatışma ile açıklar.³ Anlıksal okuma ise akratik eylemin ardında, yanlış akıl yürütmenin ve bilgisizliğin ya da bilgi eksikliğinin başat etkiye sahip olduğunu ileri sürer.⁴ Bu noktada pratik tasım, akratik eylemde bulunan kişinin ne tür bilgiye sahip olduğunu araştırırken, her iki okumayı izleyenlerin de odaklandığı bir bölümdür. Farklılıkları, bu tasımın açıklanmasında yatar. Platon'un *Protagoras*'ta tartıştığı üzere, çoğunluğun (οἱ πολλοί) iddiasının aksine, *akrasia* olarak adlandırılan durum Sokrates'e göre aslında bilgisizlikten başka bir şey değildir. Bu yönüyle, Sokrates'in ortaya koyduğu okumanınanlıksal okuma ile koşut olduğu düşünülebilir. Bu çerçevede ele alındığında, Aristoteles'in pratik tasım tartışmasının *Protagoras*'ta ele alınan *akratēste* (akratik eylemde bulunan kişide) bilginin olup olmadığı tartışmasına bir açıklama sunduğu ileri sürülebilir.

1. Bilmenin Üç Anlamı

Aristoteles *Nikamokhas'a Etik*'in VII. kitabının 3. bölümünde, *akratēs*'in sahip olduğu (ya da olmadığı) bilgiyi çok daha geniş bir çerçevede ele alarak

- 2 *Boulēsis*, gerçek iyiyi hedefleyen ve düşünüp taşınmanın sonucu olarak ortaya çıkan arzuyu ifade etmektedir. Bu şekilde ele alındığında, iştah ve şehvet ile ilgili olan anlık ve sadece kendi tatmini ile ilgilenen fiziksel hazların karşısında konumlanır.
- 3 Anlıksal olmayan okuma için bkz. John Burnet, *Ethics of Aristotle* (London: Methuen & Co, 1900); David Charles, *Aristotle's Philosophy of Action* (London: Duckworth Publishing, 1984); Norman O. Dahl, "Aristotle on Action, Practical Reason, and Weakness of the Will," *A Companion to Aristotle* içinde, ed. Georgios Anagnosopoulos (Oxford: Blackwell, 2009).
- 4 Anlıksal okuma için, bkz. Richard Robinson, "Aristotle on Akrasia," *Articles on Aristotle* içinde, ed. J. Barnes, M. Schofield, R. Sorabji (London: Gerald Duckworth & Company Limited, 1977), 79, 91; Filip Grgić, "Aristotle on the Akratic's Knowledge," *Phronesis* 47, no. 4 (2002): 336–358; David Bostock, *Aristotle's Ethics* (New York: Oxford University Press, 2000).

tartışır. Pratik tasım, bilginin olup olmamasının incelendiği bu tartışma ile birlikte ele alındığında daha anlaşılır olmaktadır. Bu üç anlamdan ilki, sahip olunup kullanılmayan bilgi ile sahip olunup kullanılan bilgidir; ikincisi, (daha çok pratik tasımda karşımıza çıkacak olan) tekil ile tümel bilgi; ve üçüncüsü ise bir sarhoşun, uykulu bir insanın ya da bir şeyi yeni öğrenmeye başlayan kişinin bilgisidir.⁵ Bilginin bu üç anlamı, Aristoteles'in *Nikomakhos Etik*'te 1145b22-8'de belirttiği üzere, Sokrates'in *Protagoras*-352b'de ileri sürdüğü görüşlerine bir açıklama ve bir düzeltme olarak ele alınmalıdır. Aristoteles, kişinin bilmesine rağmen bu bilginin aksine olacak şekilde hareket etmesinin imkansız olduğunu ileri süren Sokrates'e karşı, bilginin bu üç anlamından yola çıkarak, *akratēs*'in neyi yapmanın iyi olduğu bilgisine sahip olup olmadığını, anlamlandırmaya çalışır. Bu tartışma, 1146b32'den başlayıp pratik tasım tartışmasının sonu olan 1147b17'ye kadar devam etmektedir.

Aristoteles, ilk olarak bilgiye sadece sahip olma durumu ile ona sahip olup onu ayrıca kullanma durumunu ele alır.⁶ Bilginin ilk anlamı olarak ele alınan bu bilme durumu, aynı zamanda Aristoteles'in *dynamis ve energeia* anlayışıyla da paralellik göstermektedir. Bunu Aristoteles'in *De Generatione Animalium*⁷ adlı eserinde ifade ettiği şekliyle ele alırsak daha iyi görebiliriz. Bu eserde, bilgi üç anlamda ele alınır: i) faal olarak kullanılan bilgi (bilgiye aktüel olarak sahip olmak); ii) potansiyel olarak sahip olunan ancak sadece koşullu olarak kullanılan bilgi (engellenmediğinde kullanılabilen bilgi); ve iii) potansiyel olarak sahip olunan ve içinde bulunulan durum sebebiyle kullanıma sokulamayan potansiyel bilgi.⁸ *Nikomakhos'a Etik*'te yapılan benzer bir ayrıma göre, Aristoteles, kişinin bilgiye sahip olmasına rağmen bunu kullanmadığı durum ile bilgiye sahip olup bunu kullanması arasındaki ayrıma işaret ederek, kişinin ilk durumda olup yapmaması gereken bir eylemi gerçekleştirmesinin hayret uyandırmadığını, ikinci durumda böyle bir eylemi gerçekleştirmesinin şaşırtıcı olduğunu ifade eder.⁹ İlk durum, *akrasi-*anın açıklaması olarak kullanılabilmesi bakımından bizim için önem teşkil etmektedir. Bilginin kullanılmaması durumu, bu bilginin aktif olmadığını, yani kişinin tam olarak bilmediğini işaret etmesiyle, Platon'da da görülen,

5 Aristoteles, *EN* 1146b32-1147b17.

6 Aristoteles, *EN* 1146b33-5.

7 Her ne kadar Aristoteles eserlerini eski Yunanca yazmış olsa da, akademik çalışmalarda genellikle eserlerinin Latince karşılıkları ve bu Latince karşılıklardan elde edilen kısaltmalar kullanılmaktadır. Bu makalede de çoğunlukla bu yaygın kullanım takip edilecektir.

8 Aristoteles, *GA* 735a9-11.

9 Aristoteles, *EN* 1146b33-5.

kişinin bilerek herhangi bir yanlış eylemde bulunamayacağı görüşüyle¹⁰ de paralellik göstermektedir.

Akratēs'in sahip olduğunun söylendiği bilgisinin aktif olarak kullanılan- dan ziyade, etkinleşmemiş, potansiyel olarak kalmış bir bilgi olması, Platon'un *Protagoras*'ta dile getirdiği bilginin yenilmezliği tezi ile de uyumludur. Platon'un burada söz ettiği bilgi, aktüel yani kullanılan ya da etkin bilgi olarak okunduğunda, benzerlik daha açık bir şekilde görülebilir. *Akratēs*'in, yukarıda sıralanan, *De Generatione Animalium*'da ifade edilen bilgi çeşitlerinden ikinci ve üçüncüden hangisine karşılık geldiği konusu da aktratik eylemin nasıl bir durum altında gerçekleştiği dikkate alınarak belirlenebilir. *Akratēs*'in bilgisinin fiziksel arzular (*epithumiai*) tarafından baskılandığı ve *akrasia*'nın bir karakter durumunu (*hexis*) işaret ettiği göz önünde bulundurulduğunda, yukarıdaki bilgi ayırımındaki üçüncü seçeneğe karşılık geldiği görülebilir. *Epithumia*'nın etkinliği ile kişi potansiyel bilgisini aktifleştirememekte ve aktratik eylemde bulunmaktadır. *Akratēs*'in aktüel bilgiye sahip olmazken, potansiyel bilgiye sahip olması, kişinin bilgiye sahip olmasına rağmen aktratik eylemde bulunmasının bir açıklamasını sunmaktadır.

Akratēs'in bilgisi üzerine yapılabilecek bir diğer tartışma, yukarıda da ifade edildiği gibi, bu bilginin uyuyanın, kendini kaybetmişin ya da bir sarhoşun bilgisine benzemesi¹¹ (yukarıda sıralanan, bilginin üçüncü anlamı) ile ilgilidir. Aristoteles'in ayrı bir bilgi türü olarak ortaya koyduğu bu bilgi, bilgiye hem sahip olma hem de olmama durumunun bir örneğini oluşturmaktadır. Her ne kadar ayrı bir bilme durumu olarak sunulsa da yukarıda sıralanan kişilerin durumu potansiyel ve aktüel bilgi ayırımında tartışılan durum ile benzerlik göstermektedir. Şöyle ki, fiziksel arzuların (*epithumia*) etkisi altındaki bir sarhoş, ayık iken sahip olduğu ve kullandığı bilgiye, sarhoş haldeyken o ölçüde sahip değildir. (Örneğin, sarhoş bir matematikçi sahip olduğu matematik bilgisini sarhoş iken kullanamayabilir). Diğer bir ifade ile arzuların ya da tutkuların etkisi ile kişinin sahip olduğu potansiyel bilgi etkinleşmemekte, bulunduğu durumu idrak edememektedir. Burada dikkat çeken nokta, Aristoteles'in *Nikomakhos'a Etik*'te sarhoşun, kendini kaybetmişin vb. bilgisini sadece *epithumia* üzerinden açıklamasıdır.¹² Buna karşın, Aristoteles'in bir diğer eseri *Magna Moralia* dikkate alındığında, bu insanların durumlarının potansiyel ve aktüel bilgi çerçevesinde açıklandığını görmekteyiz. *Magna Moralia* 2.6 1201b13-9'da uyuyan insan ile *akratēs* arasında saptanan benzerlik, bilginin faal olarak kullanılmaması üzerinden açıklan-

¹⁰ Plato, *Prot.* 352c2-7; 358b6-c1.

¹¹ Aristoteles, *EN* 1147a 12-5.

¹² Aristoteles, *EN* 1147a 14-5.

mıştır. Bu iki eserde, sarhoş kişinin ya da benzetildiği *akratēs*'in durumu için iki farklı açıklama getirilmiştir. Ancak, *epithumia* potansiyel bilginin etkinleştirilememesinin sebebi olarak ele alındığında, Aristoteles'in ayrı bir bilgi çeşidi olarak sunduğu sarhoşun, kendini kaybetmişin ya da uyuyan kişinin bilgisi, yukarıdaki bilgi ayırımında ilk seçeneğe (potansiyel-aktüel bilgi) dahil edilmelidir. Bu durumda, *Nikomakhos'a Etik*'te dile getirilmiş olan, bilgiye aynı anda hem sahip olma hem de olmama durumunu açıklayan birinci ve üçüncü bilgi anlayışı tek bir anlayış altında ele alınabilir.

Aristoteles'e göre, sarhoş, uyuyan ya da kendini kaybetmiş haldeki kişilerin düzgün ve anlamlı cümle kurabilmeleri, hatta "bilgiye dayanan temellendirmeler yapmaları bir şey kanıtlamaz, nitekim öfke içinde olanlar da çıkarımlar yapar ve Empedokles'in dizelerini yineleyebilir."¹³ Benzer bir durum, söylediklerinin içeriğini tam olarak anlayamamış, bunu tam anlamıyla öğrenmemiş ya da bu bilgiyi kendi doğasına yedirememiş (συμφύω) kişilerde (örneğin, öğrenciler) de görülebilir.¹⁴ Dolayısıyla, akratik durumda olan kişinin sarf ettiği sözler, bir aktörün sahnede ağzından dökülen sözler gibi ezbere söylenmiş sözlerden başkası değildir.¹⁵ Dile dökmenin, idraki beraberinde getirmediği bu durumu da potansiyel bilginin etkinleştirilemediği durum ile bağlantılı olarak yorumlayabiliriz.

Bilgiye aynı anda hem sahip olma hem de olmama tartışmasında Aristoteles, yukarıda bilginin ikinci anlamı olarak ifade edilen, tekil ve tümel bilgiyi ele alır.¹⁶ *Akratēs*'in herhangi bir bilgiye sahip olup olmadığı ve sahipse ne tür bilgiye sahip olduğu, tekil ve tümel bilginin kullanımını içeren pratik tasım ile açığa kavuşacaktır.

2. Pratik Tasım, "αὐτὴν δὲ ἐνεργεῖ" (1147a33), "ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο" (1147a35) ve "ἡ τελευταία πρότασις" (1147b9)

Aristoteles'in akratik eylem ile ilgili olan pratik tasım incelemesi 1147a24'te başlamaktadır.¹⁷ Bilindiği gibi, tasım, büyük öncül, küçük öncül ile sonuçtan oluşmaktadır. Büyük öncül, tümel, evrensel ya da genel bilgiyi ifade ederken, küçük öncül tekil bilgiyi dile getirmektedir. Teorik tasımda, tasımın sonucunun onaylanması ya da reddedilmesi beklenirken, pratik tasımda so-

13 Aristoteles, *EN* 1147a 17-20, çev. S. Babür.

14 Aristoteles, *EN* 1147a 20.

15 Aristoteles, *EN* 1147a 23.

16 Aristoteles, *EN* 1147a1-9.

17 VII. kitabın 3. bölümü haricinde, Aristoteles pratik tasımdan kısa bir şekilde VI.11.1143a35-b5 ve VI.9.1142b22-4'te söz etmiştir. *Nikomakhos'a Etik*'in dışında ise *DA* III.11.434a16-20'de ve *MA* 7.701a6ff'de pratik tasım ele alınmıştır.

nuç onay ve reddi değil eylemi gerektirmektedir.¹⁸ Diğer bir ifadeyle, pratik tasım, hangi eylemin izleneceğinin kararının verildiği ve bu eylemin uygulamaya sokulduğu tasımdır. Basit bir pratik tasım şu şekilde düşünülebilir:

Tatlı yemekleri tüketmek benim için kötüdür. (Büyük öncül/ Tümel bilgi)
 Bu, tatlıdır. (Küçük öncül/ Tekil bilgi)
 Bunu tüketmem benim için kötüdür. (= Böylelikle bunu tüketmeyeceğim.)
 (Sonuç/ Eylem)¹⁹

Bu tasım örneğinde de görülebileceği gibi, tasımın sonucu bu sonucun içeriğinin uygulamaya konulmasını gerektirmektedir. Sonucun sadece dilendirilmesi pratik tasımın tamamlanabilmesi için yeterli değildir. Bu açıdan bakıldığında, pratik tasımın sonucunun ‘gizli bir emir’ olarak okunması gerekmektedir.

Eğer pratik tasımın sonucu bu sonuca göre davranmayı içeriyorsa, pratik tasımın gerektirdiği eylemi yapmayan *akratēs*’in durumu açıklanmayı gerektirmektedir. İlk olarak üzerinde durulması gereken nokta, *akratēs*’in pratik tasımdaki büyük öncülün ifade ettiği bilgiyi anlayıp anlamadığıdır. Aristoteles, VII. kitabın başında *akratēs*’i diğer karakter özellikleri ile karşılaştırarak ele almaktadır. Günlük hayatta *akratēs*’in sıklıkla *akolastos* (haz düşkününü kimse, arzularına ket vuramayan kimse) ile karıştırıldığına işaret eden Aristoteles’e göre,²⁰ bu iki karakter özelliği arasındaki en önemli fark şu şekilde açıklanabilir. *Akratēs*, aklının ona salık verdiği eylemin aksine davranırken, yapmakta olduğu şeyin doğru olmadığını farkındadır; *akolastos* ise yapmakta olduğu şeyin doğru olduğuna tümüyle inanmıştır. “[H]az düşkününü hoş şeylerin tümünü ya da en hoş olanları arzu eder ve arzuları onu güder, öyle ki bunları başka şeylere tercih eder.”²¹ Aklın emirlerine uymamasına rağmen hazlarının peşinden tereddüt etmeden giden *akolastos*,²² kendisi için neyin iyi olduğunu ve neyi yapmanın doğru olduğu konusunda yanlış bir fikre sahiptir. Pratik tasım ile bağlantılı olarak ifade edecek olursak, *akolastos*, onu eyleme götüren pratik tasımda yanlış bir büyük öncüle sahiptir. Diğer bir deyişle, yukarıdaki pratik tasım örneği ile düşünecek olursak, *akolastos* “Tatlı yemekleri tüketmek benim için kötüdür” büyük öncülüne değil, “Tatlı yemekleri tüketmek benim için iyidir” öncülünü kullanacaktır. *Akratēs* ise,

18 Aristoteles, *EN* 1147a26-9.

19 Burada kişinin kendisi için kötü olan bir şeyi yapmayacağı ve ancak kendisi için iyi olanı ya da iyi olarak gördüğü şeyi izleyeceği varsayılmaktadır.

20 Aristoteles, *EN* 1145b16-7.

21 Aristoteles, *EN* 1119a1-4, çev. S. Babür.

22 Aristoteles, *EN* 1151a11-4.

doğru büyük öncüle sahiptir, neyi yapması ve de yapmaması gerektiğinin bilincindedir.²³ Ancak, tutkularının baskın çıkmasıyla akratik olarak hareket etmektedir. *Akratēs* ile *akolastos* arasındaki bu farkı Aristoteles şu şekilde ifade etmiştir: *Akratēs* “gereken her şeyi kararlaştırır ve erdemli yasaları olan, ama hiçbirinden yararlanmayan bir devlete benzer. [...] Oysa kötü kişi yasalardan yararlanan ama kötü yasalardan yararlanan bir devlete benzer.”²⁴

Bu durumda, *akolastos* ile karşılaştırarak, *akratēs*'in doğru büyük öncüle sahip olduğunu söyleyebiliriz. O halde, pratik tasımında doğru sonuca varamayan ve bu sonuca karşılık gelen eylemi gerçekleştirilmeyen *akratēste*, sorun ya küçük öncülde ya da sonuçta olmalıdır. Hem büyük hem de küçük öncülün idrak edildiği, birlikte ele alındığı ve doğru sonuca ulaşıldığı bir durumda, tasımın sonucunun bu sonuca karşılık gelen eylemi doğurmadığı bir durumun pratik tasımın tanımına aykırı olduğunu yukarıda belirtmiştik. Tekrar edecek olursak, pratik tasımda sonuç ile eylem arasında bir ayrım veya bir yarıklık yoktur, sonuç gizli bir emir olarak işlev görmektedir. Aristoteles eylemin ivediliğini “ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς πράττειν εὐθύς”²⁵ ve “ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ κωλύομενον ἄμα τοῦ το καὶ πράττειν”²⁶ sözleriyle belirtmiştir. ‘Derhal’, ‘hemen’, ‘aynı zamanda’ anlamlarına gelen birinci cümledeki εὐθύς kelimesi ile ikinci cümledeki ἄμα kelimesi ve zorunluluk belirten ἀνάγκη kelimesi, eylemin pratik tasımının sonucundan ayrılmadığını ve hemen gerçekleşmesi gerektiğini işaret etmektedir.

Pratik tasımda sonucun eylem ile aynı olmasını John M. Cooper, *De Motu Animalium* 701a25-701b1 yardımıyla açıklamaktadır. Cooper'a göre, eğer pratik tasımdaki küçük öncül algılanan bir şeyi işaret etmekteyse, algılanan şey açık olduğundan, zihnin bu öncül üzerinde uzun zaman harcaması gerekmemektedir. Diğer bir ifadeyle, eğer küçük öncülün ifade ettiği kolayca fark edilebilecek, algılanabilecek bir şeyse (bizim örneğimizde, ‘önümüzde duran bu tatlı yemek’), hiç kimse algıladığı şeyin büyük öncül ile örtüşüp örtüşmediğini araştırmak için uğraşmaz.²⁷ Bunun yerine, böyle bir süreç şu şekilde ilerler:

Birisi bir şeyler içmek istemektedir (ὄρεξις). [Büyük öncül, bir arzuyu ya da hevesi ifade edebilir ve bir kararı içerebilir.]

23 Aristoteles, *EN* 1151a11- 28; 1141146b3.

24 Aristoteles, *EN* 1152a20-5, çev. S. Babür

25 “Eylem söz konusu ise *hemen* eyleme geçilmesi gerekir,” Aristoteles, *EN* 1147a28, çev. S. Babür. İtalik eklenmiştir.

26 “[Kişinin] müktedir ise ve engellenmiyorsa, bunu derhal yapması gerekmektedir,” Aristoteles, *EN* 1147a30. Burada söz edilen engel, yasal yani dışsal bir kısıt olabildiği gibi (bkz. *Met.* 1048a16, *DA* 417a28), tutku gibi içsel bir kısıt da olabilir.

27 John M. Cooper, *Reason, and Human Good in Aristotle* (Indianapolis: Hackett, 1986), 53.

Bu kişi bir içecek görür ya da imgelemi önünde duran şeyin bir içecek olduğunu söyler. [Algıya dayanan küçük öncül]
Bu kişi önünde duran içeceği derhal içer. [Eylem olarak sonuç]

Böyle bir tasımda eylem, ancak arzu algılanan şey ile birbirlerine denk düştüğünde gerçekleşmektedir. Böyle bir örnekte, kişi herhangi bir şekilde düşünüp taşınmaya gerek duymadan hemen eyleme geçmektedir.²⁸

Eğer pratik tasımın sonucu eylem ise²⁹ ve *akratēs* engellenmemesine³⁰ rağmen (doğru) eylem tasımın sonucunu izlemiyorsa, bu durumda *akratēs*'in pratik tasımında karşılaşılan sorunun tasımda doğru sonuca ulaşılamaması olduğu ileri sürülebilir.³¹ Büyük öncülü idrak etmede herhangi bir sorun yaşamayan *akratēs*,³² sonuca ulaştığı takdirde eylemi gerçekleştireceğine göre, *akratēs*'in doğru eylemde bulunamamasının sebebi olarak pratik tasımın küçük öncülü incelenmelidir. Eğer *akratēs* küçük öncülde ifade edileni tam olarak kavrayamamış ya da bunu büyük öncül ile bağlantı kurarak ele alamamışsa, *akratēs*'in pratik tasımının sonuca ulaşamaması daha kolay anlaşılabilir.³³

Küçük öncülün idrak edilememesi, evrensel ya da genel bilgiyi ifade eden büyük öncül ile olan ilişkiselliğinde ele alınamaması, *akratēs*'in yaptığı pratik tasımın sonucunun dile getirmesini engelleyebilir. Ancak sonucun dile getirilmesi de, bu sonucun idrak edildiği anlamına gelmemektedir. Aristoteles'in

28 Cooper, *Reason, and Human Good in Aristotle*, 54.

29 Pratik tasımın sonucunun eylem olup olmaması ile ilgili, bkz. Alfred R. Mele, *Irrationality: An Essay on 'Akrasia', Self-Deception, and Self-Control* (Oxford: Oxford University Press, 1987), 9; Anthony Kenny, "The Practical Syllogism and Incontinence," *Phronesis*, 11 (1966), 182; David Wiggins, "Weakness of Will, Commensurability, and the Objects of Deliberation and Desire," *Essays on Aristotle's Ethics* içinde, ed. Amelie Oksenberg Rorty (Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1980), 251; Gerasimos Santas, "Aristotle on Practical Inference, the Explanation of Action, and 'Akrasia'," *Phronesis* 14 (1969), 177; Gertrude Elizabeth Margaret Anscombe, "Thought and Action in Aristotle," *New Essays on Plato and Aristotle içinde*, ed. Renford Bambrough (London: Routledge and Kegan Paul, 1965), 154. Ronald Dmitri Milo, *Aristotle on Practical Knowledge and Weakness of Will* (The Hague: Mouton and Company, 1966), 47; Norman O. Dahl, "Aristotle on Action, Practical Reason, and Weakness of the Will, *A Companion to Aristotle içinde*, ed. Georgios Anagnosopoulos (Oxford: Blackwell, 2009), 506, 508.

30 Bu aşamada, söz konusu engelin dışsal olduğu varsayılmıştır. İçsel engel aşağıda tartışılacaktır.

31 *Akratēs*in pratik tasımda ulaştığı sonucu eyleme geçirmeyi gerçekleştirememesinin sebebi olarak *epithumia* tarafından engellenmesi iddia edilebilir. Bu okuma *Nikomakhos'a Etik*'te kendisine destek bulmaktadır. Aristoteles'in *EN 1147a34*'te "τὸν δ' ἐπιθυμία ἐνοῦσα" ("arzu da şans eseri orada mevcut bulunmaktadır") olarak ifade ettiği gibi, *epithumia* yani arzu tasımda engelleyici eleman olarak düşünülebilir. *Akratēs*in doğru tasımın sonucunu eyleme dönüştürememesinin açıklaması olarak, *akratēs*in sonuca bir sarhoş gibi ulaşmış olması da ileri sürülebilir. Bu olasılık, aşağıda daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

32 Bkz., *akratēs* ile *akolastosun* farkı.

33 David Charles, "Aristotle's Weak *Akratēs*: What Does her Ignorance Consist in?" *Akrasia in Greek Philosophy: From Socrates to Plotinus* içinde, ed. Christopher Bobonich and Pierre Destrée (Leiden and Boston: Brill, 2007), 195. Ancak bu okuma, aşağıda tartışacağımız gibi, Aristoteles'in metnin kalanında ifade ettikleriyle uyumamaktadır, bkz. Aristoteles, *EN 1147a35*.

belirttiği gibi, sarhoş ya da aklını yitirmiş kişi de Empedokles'in dizelerini veya argümanlarını dile getirebilir; ancak bir şeyi yeni öğrenmeye başlayan ya da oyuncular gibi ağızlarından dökülen sözlerin anlamını kavramaktan, inanmaktan ve sözlerinin içeriğini özümsemekten uzaktadırlar.³⁴ Aristoteles'e göre, *akratēs*, bu açıdan, bu kişilere benzerdir.³⁵ O halde, *akratēs* pratik tasımın neyin yapılması ve neyin yapılmamasına dair olan sonucunu dile getirdiğinde, bu, sonucu tamamıyla kavramış olmasını ya da küçük ve büyük öncülü ilişkiselliğinde düşünemediğini garanti etmemektedir.

Küçük öncülün büyük öncülün sunduğu bağlamda düşünülmemesi olarak tanımlanabilecek küçük öncüle dair bilgisizlik, akratik eylemde bulunan kişinin geleceği aldırış etmemesi, *telos*'unu düşünmemesi ve *eudaimonia*'ya erişmeyi önemsememesi ile bağlantılı olarak düşünülmelidir. Küçük öncülde dile getirilen tekilin "pratik önemini anlamak"³⁶ için onu 'nihai *telos*' olarak adlandırabileceğimiz *eudaimonias*'ı ile olan ilişkiselliğinde kavramak gerekmektedir.³⁷ Benzer bir tartışma, *De Anima* 433b8-10'da da karşımıza çıkmaktadır. Burada, geleceği önemsememek kişiyi nasıl hareket etmesi gerektiğine dair olan kararından saptırmanın sebebi olarak sunulmaktadır. Her ne kadar, metnin bu kısmı kişinin mutluluğuna hizmet eden uzun dönemli tatminden ziyade anlık tatmin veren fiziki arzular ile ilgi olsa da kişinin nihai *telos*'u olan *eudaimonia*'ya dikkat çekmesi bakımından tartışmamız ile paralellik göstermektedir. *Akratēs*'te karşımıza çıkan, kendisi için geniş planda ve uzun vadede neyin iyi olduğu düşüncesinden ziyade, o an neyin daha haz verici olduğunu dikkate alıp buna göre hareket etmesidir. *Akratēs*'in tasımında eksik olan ya da bloke edilen bu bağlantı, küçük öncülün içi boş bir söz veya bir algıya indirgenmesini beraberinde getirmektedir.

Her ne kadar küçük öncülün bilinmemesi demek tekilin bilinmemesi anlamına gelse de, bu, tekilin izole edilip sadece onun bilinmemesini değil, kişinin onu algılamasına rağmen, bu tekilin kendisi için anlamını bilmemesini ifade etmektedir. Aristoteles'in 1147a6-7'de sunduğu ayrıma göre, *akratēs*'te tekilin bilgisi (örneğin, kişinin önünde duran bu yiyeceğin tatlı olması) ya mevcut değildir ya da o bu bilgiyi kullanmıyordur. Ancak, *akratēs*'in tekilin bilgisine sahip olmaması seçeneği Aristoteles'in *akrasia*'yı istemli eylemlerin (τὰ ἐκούσια, ἐκὼν) arasında sınıflandıran düşüncesiyle çelişmektedir. Aristoteles, istemli eylemleri tekilin bilgisinin farkında olan

34 Aristoteles, *EN*1147a17-23.

35 Aristoteles, *EN* 1147a17-18.

36 Alfred R. Mele, "Aristotle on Akrasia, Eudaimonia, and the Psychology of Action," *Aristotle's Ethics* içinde, ed. Nancy Sherman (Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 1999), 193.

37 Mele, "Aristotle on Akrasia, Eudaimonia, and the Psychology of Action," 193.

kişi tarafından yapılmış olduğunu belirtmektedir.³⁸ Dolayısıyla, kendi tartışmamıza dönecek olursak, akratik eylemde bulunacak kişinin küçük öncülde belirtilen tekilin bilgisine tamamıyla sahip olmaması olasılığı *akratēs*'in eyleminden elenmelidir. Kişinin uzun erimli düşüncesinin bir yansıması olan ve büyük öncülde ifade ettiği düşünce ise, kişinin geniş planda neyi iyi, neyi kötü olarak gördüğünü belirtmektedir.

Bu düşünce ile olan kopukluk, tekilin anlamsızlaşmasını ve pratik tasımın doğru büyük ve küçük öncülle sonucuna ve eyleme dökülememesini beraberinde getirmektedir. Ancak *akrasia*'dan bahsediyorsak, akratik de olsa bir *eylem* söz konusudur. *Akratēs*'i eyleme götüren bir akıl yürütme, yani bir pratik tasım gerçekleştirilmiştir. O halde, *akrasia* özelinde, iki pratik tasım söz konusu olmalıdır. Bunların ilki, *akratēs*'in sonucuna ulaşmadığı 'doğru' pratik tasım iken, diğeri onu akratik eyleme götüren 'yanlış' pratik tasımdır. Burada kullanılan 'yanlış' sıfatı, tasımın işleyişindeki bir yanlış değil, kişinin izlememesi gereken bir akıl yürütmeyi gerçekleştirdiğini belirtmektedir.

Akrasia'da söz konusu olan iki pratik tasım ayrı büyük öncüller ve ortak bir küçük öncül içermektedir. Bu pratik tasımlardan birinde büyük öncül kişiden bir eylemi yapmaktan kaçınmasını ifade ederken, diğesinde bu eylem teşvik edilir. Aristoteles'in verdiği örneği izleyecek olursak, büyük öncüllerden biri (örneğin, sağlık üzerindeki olumsuz etkisinden dolayı) tatlı yiyeceklerden uzak durulmasını belirtirken, diğeri "her tatlı şey güzeldir" ve bu nedenle tadılması gerekir düşüncesini ifade eder.³⁹ "Bu tatlı bir şeydir"⁴⁰ ise her iki büyük öncülün ortak küçük öncülüdür. Küçük öncülde ifade edilen tatlı şey kişinin önünde mevcut iken, bu kişinin birbiriyle çelişen bu iki büyük öncülünden hangisini kullanacağı ve hangi tasımı tamamlayacağı belli değildir. *Akratēs* ise, küçük öncülü ikinci büyük öncül ile birlikte düşünüp, onu tatlı şeyi yemekten alıkoyan ilk büyük öncülü göz ardı eder. *Akratēs*, onu tatlı şeyi yemeğe teşvik eden tasımı takip ederek, bu tasımın sonucu olan eylemi yapar ve tatlı şeyi yer. Burada söz konusu olan, *akratēs*'in neden ilk tasımdan ziyade ikinci tasımı izlediği sorusudur. Pierre Destrée'nin işaret ettiği gibi, geleneksel anlıksal yoruma, *akratēs*'in burada bir altakoyma (*subsumption*) hatası yaptığını ileri sürmektedir.⁴¹ Bu hata, *akratēs*in küçük öncülü pratik aklın buyruğunu bildiren büyük öncülün altına koymak (*subsume*)

38 Aristoteles, *EN* 1111a23-4.

39 Aristoteles, *EN* 1147a32-3.

40 Aristoteles, *EN* 1147a33.

41 Pierre Destrée, "Aristotle on the Causes of Akrasia." *Akrasia in Greek Philosophy: From Socrates to Plotinus* içinde, ed. Christopher Bobonich ve Pierre Destrée (Leiden and Boston: Brill, 2007), 143-4.

Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik Adlı Eserinde Akrasia'nın Pratik Tasım Üzerinden Yorumlanması yerine, ikinci büyük öncülün altına koymasındır.⁴² *Akratēs*'in böyle bir hatayı yapmasının sebebi, Aristoteles'e göre, *epithumia*'nın araya girmesidir.⁴³ *Epithumia*'nın bu müdahalesi ile ikinci büyük öncülde ifade edilen düşünce baskın gelmiş ve birinci büyük öncül etkinleşmeden potansiyel olarak kalmıştır. Diğer bir ifade ile, *epithumia*'nın etkisiyle kişinin refahını ve iyiliğini hedefleyen pratik aklın buyruğu olan eylem gerçekleştirilememiştir.

Akratēs'in birinci yerine ikinci tasımı izlemesini, Aristoteles çok kısa bir ifade ile parantez içinde belirtir: "(αὐτὴν δὲ ἐνεργεῖ)." ⁴⁴ Literal olarak "Bu ise aktiftir" demek olan bu ifadedeki "bu"nun (αὐτὴν) neyi ifade ettiği kesin değildir. Burada, αὐτὴν'i küçük öncül olarak okumak⁴⁵ mümkün olduğu gibi, ikinci büyük öncül ve küçük öncülü birlikte ele alarak yorumlamak⁴⁶ da mümkündür. αὐτὴν'in küçük öncül olarak okunması durumunda, kişi bu öncülü her iki büyük öncülün altına koyabileceğinden (*subsume*), her iki pratik tasımı da tamamlamış ve bu tasımların sonucuna erişmiş olmalıdır. Böylece, bu okuma sonucunda, kişi hem önünde duran tatlıyı yememesi emrine hem de onu yeme emrine aynı anda ulaşır. Bu okumanın doğruluğuna ispat olarak da, 1147a35'teki "ἢ μὲνοῦν λέγει φεύγειν τοῦτο" ifadesi sunulabilir. "[Bir görüş] bundan kaçınmayı salık verir" olarak çevrilebilecek bu cümledeki τοῦτο (bu) kelimesi, küçük öncülün belirttiği tekili yani tatlıyı ifade etmektedir. Dolayısıyla, bu cümle *akratēs*'in birinci tasımı sonuca ulaştırdığını ispatlamaktadır. Ancak, αὐτὴν'in küçük öncül olarak okunması, metnin ilerleyen bölümünde (1147b9-12) *akratēs*'te olmadığı⁴⁷ ileri sürülen küçük öncül ile çelişmektedir. Bu durumda, ya aktif olduğu söylenen bu αὐτὴν küçük öncül olarak çevrilmemelidir ya yukarıda ele aldığımız 1147a34'te belirtilen doğru tasımın ulaştığı sonuç göz ardı edilmelidir ya da 1147b9'daki ifadenin ("ἢ τελευταία πρότασις") ne anlama geldiğini incelenmelidir.

Şu anda etkin olan αὐτὴν, küçük öncül yerine bir bütün olarak ikinci pratik tasımı ifade ediyorsa, bu durumda, aktif olan ikinci büyük öncül ile küçük öncüdür. *Akratēs*, bu iki öncülü izleyerek, bu tasımın sonucuna ulaşır ve tatlıyı yer. Bu okuma, *akratēs*'in eyleminde de açıkça görüldüğü gibi, sadece ikinci tasımın aktif olduğunu ve sonuca ulaştığını, ilk tasımın ise etkinleşemediğini işaret etmektedir. İlk tasımın etkin olamamasının sebebi olarak da, me-

42 Destrée, "Aristotle on the Causes of Akrasia," 143-4.

43 Aristoteles, EN 1147a34.

44 Aristoteles, EN 1147a34.

45 *Akrasiayı* anlaksal olmayan bir açıdan okuyanlar αὐτὴν'i küçük öncül olarak yorumlamaktadırlar.

46 Destrée, "Aristotle on the Cases of Akrasia," 158.

47 Aşağıda ele alacağımız "ἢ τελευταία πρότασις" tartışmasında yapılan ilk ayrım işaret edilmektedir. Aristoteles, EN 1147b9-12.

tinde 1147a33'te belirtilen *epithumia* gösterilebilir. Bu okumaya göre, kişide var olan arzuya (örneğin, genel olarak bir tatlı yeme isteği) karşılık gelen bir tekilin varlığı, ilk tasımdan ziyade ikinci tasımın işlemesine sebep olmuştur. *Epithumia*'nın bu etkisiyle, ikinci tasım *in actu* olup, birinci tasım ise *in potentia* olarak kalmıştır. Bu da, yukarıda ele aldığımız bilgi çeşitlerinden *in potentia* bilgi ile *in actu* bilgi arasındaki fark ile paralellik göstermektedir.⁴⁸

Akratēs'in aklın buyurduğu büyük öncülü içeren ilk tasım yerine ikincisini izlemesini, metinde *akratēste* eksik olduğu söylenen “ή τελευταία πρότασις”⁴⁹ ile ne ifade edildiğini anlarsak daha iyi kavrayabiliriz. Bu ifadenin ne şekilde yorumlandığı, *akratēs*'in ne çeşit bir bilgiye ya da anlayışa sahip olduğunu (“πὼς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεται τις”⁵⁰) ortaya çıkarmada kilit bir role sahiptir. Bu ifade metinde şu şekilde geçmektedir:

[ή τελευταία πρότασις] hem duyuma ilişkin olan hem de eylemleri belirleyen bir kanı [δόξα] olduğu için, tutkunun etkisi altında olan ya buna sahip değildir ya da ona bilgiye sahip olan [τὸ ἔχειν ἐπίστασθαι] gibi değil, fakat Empedokles'in [dizelerini] yineleyen [λέγειν] bir sarhoş gibi sahiptir.⁵¹

“ή τελευταία πρότασις,” ‘son öncül’ ya da ‘son çıkarım’ gibi farklı şekillerde çevrilebilir. Her ne kadar *akrasia* üzerine yapılan çalışmalar bu ifadeyi ya son öncül ya da sonuç olarak ele alıp diğer okumanın geçersiz olduğunu göstermeye çalışsa da,⁵² biz bu çalışmada, her iki çevirinin de *akrasia* konusunda bizi aynı noktaya getirdiğini, ancak asıl farklılaşmanın bu ifadenin *akratēs*'te 1147b9-12'de belirtildiği gibi olup olmaması ya da bir sarhoşta olduğu gibi var olması noktasında olduğunu ortaya koymaya çalışacağız. Bu tartışmayı yürütebilmek için, diğer çevirileri dikkate alarak, neyin *akrasia*'nın tanımı ve *akratēs*'in durumu ile uyuşmadığını tartışmak gerekmektedir.

48 David Charles, “Nicomachean Ethics VII. 3: Varieties of *akrasia*,” *Aristotle: Nicomachean Ethics, Book VII: Symposium Aristotelicum* içinde, ed. Carlo Natali (New York: Oxford UP, 2009), 58.

49 Aristoteles, *EN* 1147b9.

50 Aristoteles, *EN* 1145b22.

51 Aristoteles, *EN* 1147b9-12: “ἐπεὶ δ’ ἡ τελευταία πρότασις δόξα τε αἰσθητοῦ καὶ κυρία τῶν πράξεων, ταύτην ἢ οὐκ ἔχει ἐν τῷ πάθει ὦν, ἢ οὕτως ἔχει ὡς οὐκ ἦν τὸ ἔχειν ἐπίστασθαι ἀλλὰ λέγειν ὡς περὶ οἰνωμένους τὰ ἔμπεδοκλέους.”

52 “ή τελευταία πρότασις”i sonuç olarak okuyanlar için, bkz. Anthony Kenny, “The Practical Syllogism and Incontinence,” *Phronesis* 11, no. 2 (1966): 183; Gerasimos Santas, “Aristotle on Practical Inference, the Explanation of Action, and *Akrasia*,” *Phronesis* 14, no. 2 (1969): 183-4. David Charles, *Aristotle's Philosophy of Action* (London: Duckworth, 1984): 20; J. Bogen & J. Moravcsik, “Aristotle's Forbidden Sweets,” *Journal of the History of Philosophy* 20, no.2, (1982): 123. “ή τελευταία πρότασις”i küçük öncül olarak okuyanlar için, bkz. W. F. R Hardie. *Aristotle's Ethical Theory* (Oxford: Clarendon Press, 1980): 287-9; Carlo Natali, *The Wisdom of Aristotle* (Albany: SUNY Press, 2000), 108; David Bostock. *Aristotle's Ethics* (Oxford University Press, 2000): 132; Destrée, “Aristotle on the Causes of *Akrasia*,” 156; Norman O. Dahl, “Aristotle on Action, Practical Reason, and Weakness of the Will,” 507.

“ἡ τελευταία πρότασις” ifadesini ‘son öncül’ olarak okuduğumuzda bu, pratik tasımdaki küçük öncüle karşılık gelmektedir. Πρότασις sözcüğünün *Nikomakhos'a Etik*'in önceki kitaplarında öncül anlamıyla kullanılması da bu okumaya kanıt olarak sunulabilir.⁵³ 1147b9'daki πρότασις kelimesinin öncül olarak okunmasını destekleyecek olan 1143a1'deki kullanım, açık bir şekilde tasımın iki bileşeninden bahsetmektedir. Metin şu şekildedir: “Dahası, öncüllerin [πρωτάσεις] iki çeşidi olduğu için, kişinin her ikisine de sahip olup bilgisinin aksine hareket etmesini engelleyecek hiçbir şey yoktur, elbette sadece tümeli kullanıp tekili kullanmıyorsa.”⁵⁴ Bu metinde, πρότασις'in tasımın sonucundan ziyade, öncül olarak çevrilmesi metnin kalanını anlamlı kılmaktadır. Burada πρότασις, metnin son parçasındaki tekil ve tümeli, bunların iki çeşit öncül oldukları söyleyerek açıklamaktadır. Ancak, πρότασις tasımın sonucu olarak çevrildiğinde bu bütünlük ortadan kalkmaktadır. Ayrıca, sonuç anlamına gelen τὸ συμπέρασμα ya da τὸ συμπερανθὲν kelimelerinin 1147b9'dan hemen önce metinde kullanıldığı⁵⁵ hesaba katıldığında, genel olarak öncül anlamına gelen bir sözcüğün (πρότασις) genel kullanımının dışına çıkarak burada sonuç anlamına geldiğini ileri sürmenin sebebinin anlamak zordur.⁵⁶

“ἡ τελευταία πρότασις” ‘son öncül’ olarak okunduğu takdirde, ‘Bu tatlıdır’ şeklinde, tekil ve duyumsal bir nesneyi imlemektedir. Aristoteles'in yukarıda alıntılanan metninde belirttiği gibi, tutkunun etkisi altındaki *akratēs* bu küçük öncüle ya sahip değildir ya da buna ancak “Empedokles'in [dizelerini] yineleyen bir sarhoş gibi sahiptir.”⁵⁷ İlk olarak, *akratēs*'in bu öncüle sahip olmaması durumunu ele alalım. Burada sahip olmamak ile kastedilen, yukarıda ele aldığımız gibi, küçük öncüle tamamıyla sahip olmamak, teki-li algılayamamak değildir. David Charles'in ifadesiyle, bu öncüle bir çocuk gibi sahip olmaktır.⁵⁸ Burada anlaşılması gereken nokta, çocuğun tam bilgiye, yani *epistēmē*'ye sahip olmasa da, önünde duran şeyi (örneğin, tatlıyı) tanıyacak bilgiye ya da farkındalığa (*eidenai*) sahip olmasıdır. İdrakine varamadığı ise bu tatlının kendisi için zararlı olmasıdır.⁵⁹ Benzer şekilde, *akratēs* de, önünde duran şeyi algılasa da, bu tekil şeyi ifade eden küçük

53 Bkz, *EN* 1143b3, 1147a1. Ayrıca, benzer bir kullanım *Rh.*'te (1.2.21-2, 2.18.2, 2.22.16, 3.18.2) ve *Analytica Protera*'da (27b12, 27b35, 32a7, 32b25, 32b34, 33a15, 42b1) da karşımıza çıkmaktadır.

54 Aristoteles, *EN* 1147a1-3, italik eklenmiştir.

55 Aristoteles, *EN* 1147a27, 1139b35. Ayrıca, *EN* 1098b9'da, *Rh.* 2.21.2, 2.21.7, 3.18.2'de ve *Met.* 5.1013b20'de de karşımıza sonuç anlamıyla çıkmaktadır.

56 Destrée, “Aristotle on the Causes of Akrasia,” 146.

57 Aristoteles, *EN* 1147b9-12.

58 Charles, “*Nicomachean Ethics* VII. 3: Varieties of *akrasia*,” 47. Her ne kadar David Charles “ἡ τελευταία πρότασις” ifadesini sonuç olarak okuyarak burada ileri sürülen okumanın karşısında yer alsın da, *akratēs*'in tekile dair olan küçük öncüle sahip olmamasını bu şekilde yorumlamaktadır.

59 Charles, “*Nicomachean Ethics* VII. 3: Varieties of *akrasia*,” 46.

öncülü idrak etmede bir sorun yaşamakta, yani önünde duran bu şeyin büyük öncülde belirtilen tatlı yiyeceğin bir örneği olduğunu kavrayamamaktadır. Böylelikle, *akratēs*'in yaşadığı bu sorunu, küçük öncülü büyük öncülün altına koyamama (*subsume*) sorunu olarak yorumlayabiliriz. Küçük öncülü dile getiren ancak anlamlandıramayan *akratēs* küçük öncülün ifade ettiği bilgiye sadece potansiyel olarak sahiptir. Bu durum *akratēs*'in pratik tasımını sonuca ulaştıramadığını göstermektedir. Doğru, yani birinci pratik tasımı tamamlayamayan *akratēs*'e, *epithumia*'sının, yani tatlı yeme arzusunun orada bulunması sebebiyle ikinci tasım ağır basmakta ve *akratēs* önünde duran tatlıyı yeme eyleminde bulunmaktadır. Ancak, *akratēs*'in küçük öncüle bu manada sahip olmadığı ve tasımın sonuca ulaşmadığı ileri sürüldüğünde, 1147a35'teki “ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο” ifadesi açıklanamamaktadır. Yukarıda ele aldığımız gibi, “[Bir görüş] bundan kaçınmayı salık verir” olarak çevrilebilecek bu ifadede söz edilen τοῦτο ile bir tekil, yani kişinin önünde durmakta olan tatlı kastedilmektedir. Bu durumda kişi, küçük öncülünü kullanıp, ona o tatlıyı yemekten kaçınmasını salık veren sonuca (birinci tasımın sonucuna) ulaşmıştır. Bu durum dikkate alındığında, son öncül olarak çevirdiğimiz “ἢ τελευταία πρότασις”e yukarıda ele alındığı şekliyle sahip olmamak, metnin kalanıyla uyumlu değildir.

Buna ek olarak, “ἢ τελευταία πρότασις”i küçük öncül olarak çevirip *akratēs*'in tasımın sonucuna ulaşmadığı sonucuna vardığımızda, bir hususu daha açıklayamamaktayız. Bu husus, pratik tasım çerçevesinde ele alırken, *akrasia*'nın tasımın büyük öncülde belirtilen bilginin kullanılıp kullanılmaması üzerinden mi, yoksa tasımın sonucu üzerinden mi tanımlanacağı sorunudur. *Akratēs*, pratik tasımın sonucu üzerinden tanımlandığında ve “ἢ τελευταία πρότασις” yukarıda ele aldığımız şekilde okunduğunda, *akrasia*'nın aslında var olmadığı sonucuna varmaktayız. Diğer bir deyişle, eğer *akrasia* birbiri ile çelişen sonuçlar üzerinden tanımlanıyorsa, *akrasianın* söz konusu olabilmesi için her iki tasımın da sonucuna ulaşılması gerekmektedir. Ancak, *akratēs*'in küçük öncül olarak çevrilen “ἢ τελευταία πρότασις”e sahip olmaması, onun doğru tasımın sonucuna ulaşamaması anlamına gelmektedir. Bu da, sonuca ulaşan ikinci tasımın karşısında çelişeceği herhangi bir tasımın sonucunun olmaması demektir. Dolayısıyla, bu durumda, akratik bir eylem söz konusu olmamaktadır.

Akrasia'nın birbiri ile çelişen büyük öncüller ya da birbirine zıt evrensel ve genel bilgiler üzerinden tanımlandığı durumda ise, *akrasia*'nın varlığı tehlikeye girmemektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, büyük öncüllerin birbiri ile çelişiyor olmasıdır. Diğer bir deyişle, büyük öncüllerden biri, metinde faydalanılan örneği izleyecek olursak, ‘tatlı yiyeceklerden uzak

durulmalıdır' derken, diğeri bunun aksi olan "her tatlı şey güzeldir" ve bu nedenle tadılması gerekir düşüncesini⁶⁰ ifade etmelidir. Bu tanım ise, küçük öncüle ve sonuca yüklenen rolün önemsizleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Şöyle ki, büyük öncüllerde ifade edilen evrensel ya da genel bilgi tekil ile bağdaştırılmadığında, yani tekil ile etkinleştirilmediğinde kişiyi eyleme götürme gücüne sahip değildir. Ancak, bu büyük öncüller küçük öncüller ile kişiyi faaliyete geçirecek güce sahip olduklarında, kişide hangi eylemi yapması gerektiği ve hangi eylemi yapmayı istediği arasında bir çatışma çıkacaktır. Bu ise, bu akratik eylemde açıklamaya çalıştığımız olgudur.

Küçük öncül olarak çevirdiğimiz "ἡ τελευταία πρότασις"e sahip olmamanın ne ifade ettiği ve bu anlayışın yarattığı sorunları ve tutarsızlıkları tartıştıktan sonra, şimdi metinde bu ifade dile getirilirken ileri sürülen ikinci seçeneğin, yani ona 'bir sarhoş gibi sahip olmanın' ne anlama geldiği inceleyelim. Küçük öncüle bir sarhoş gibi sahip olmaktan, bu öncüle belli belirsiz bir şekilde sahip olmak anlaşılabilir. Bu tip bir sahip olma, doğru tasımın sonucunu üretebilir ancak, sonucun buyurduğu eylemi gerçekleştirecek (rasyonel) arzuya sahip olmaması sebebiyle, bu sonuç pasif olarak kalır. Doğru tasımı yapabilen ve doğru sonuca ulaşan sarhoş, elindeki içkiyi yudumlarken 'Bunu içmemeliyim' diyebilir. Benzer şekilde, *akratēs* aklının kaçınmasını emrettiği eylemin tersini gerçekleştirebilir, çünkü doğru tasımı doğru eylem ile taçlandırarak rasyonel arzu (*boulēsis*) yerine, onu yanlış eylemi gerçekleştirmeye sürükleyen *epithumia*'sı baskın halledir. *Akratēs*'in ve sarhoşun doğru tasımın sonucuna ulaşmaları ancak sonucun gerektirdiği eylemi yapmamaları, yukarıda ele aldığımız gibi, bu sonucun özümsememesinin, kişinin bir parçası yapılmadığının (*σμφύω*)⁶¹ kanıtıdır. Yukarıda, pratik tasımı pratik yapan özellik olarak, tasımın sonucu ile eylemin tamamıyla örtüşmesi olduğunu ileri sürmüştük. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, karşıt tasımlar mevcut olduğunda, kişinin baskın arzusunu (*epithumia* ya da *boulēsis*) izleyeceğidir. Bu sebeple, *akratēs*'in doğru tasımın sonucunu izlememesi, pratik tasımın doğasına ters olarak düşünülmemelidir.

Şu ana kadar 1147b9-12 arasındaki metinde, "ἡ τελευταία πρότασις"ın küçük öncül olarak okunması üzerine odaklandık. Bu incelemenin sonucunda, küçük öncül olarak çevrilen "ἡ τελευταία πρότασις"e bir sarhoş gibi sahip olunması seçeneğinin metnin kalanı (özellikle 1147a33'deki "αὐτὴν δὲ ἐνεργεῖ" ve 1147a35'teki "ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο") ile uyumlu olduğunu gösterdik. Küçük öncül olarak çevirdiğimiz bu ifadenin sahip olunma-

60 Aristoteles, EN 1147a32-3.

61 Aristoteles, EN 1147a21.

ması seçeneğini ise, tasımın sonucuna ulaştırmadığı ve *akrasia* kavramını ortadan kaldırdığı için reddettik.

Şimdiyse, “ἡ τελευταία πρότασις” in ‘sonuç’ olarak okunmasının *akratēs*’in pratik tasımı için ne anlama geldiğini inceleyelim. 1147b9-12’de dile getirilen ayırıma tekrar odaklanırsak, *akratēs* ya sonuca (“ἡ τελευταία πρότασις”) sahip değildir ya da ona bir sarhoşun sahip olduğu gibi sahiptir. İlk seçenek, yani sonuca sahip olmamak demek, *akratēs*’in doğru tasımın sonucuna varmaması anlamına gelmektedir, ki bu da bizi yukarıda “ἡ τελευταία πρότασις” in diğer çevirisini incelerken tartıştığımız, *akratēs*’in tasımın sonucuna ulaşamamasıyla aynı tartışmaya ve neticeye götürür. Bu durumda, *akratēs*’in sonuca ulaşamaması, birbiri ile çelişen sonuçlara sahip olmaması sebebiyle akratik bir eylemin varlığını tehdit eder. Diğer yandan, bu okuma, bu ifadenin diğer çevirisinde tartıştığımızı benzer şekilde, 1147a33’deki “αὐτὴ δὲ ἐνεργεῖ” ve 1147a35’teki “ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο” ile çelişmektedir. Çünkü 1147a35’te Aristoteles, aklının ‘bunu’ yapmaktan (örneğin, bu tatlıyı yemekten) kaçınmayı buyurarak *akratēs*’in doğru tasımın sonucuna vardığını açıkça belirtirken, 1147b9’da *akratēs*’in sonuca (“ἡ τελευταία πρότασις”) sahip olmadığını ileri sürmek metinde var olmayan bir çelişkiyi iddia etmektir. Buna ek olarak, 1147a33’teki αὐτὴν, yukarıda tartıştığımız gibi, küçük öncül olarak okuduğumuzda, *akratēs*’in, yanlış olan ikinci pratik tasım gibi, doğru tasımın sonucuna da varmış olması gerektiğini görüyoruz. Dolayısıyla, 1147a33-1147b12 arasındaki kısa metni birbirinin devamı olan bir bütün olarak yorumlayabilmek, ancak, *akratēs*’in “ἡ τελευταία πρότασις” e sahip olmadığı değil, ona, metinde ikinci seçenek olarak sunulan, bir sarhoşunki gibi sahip olduğu ileri sürüldüğünde mümkün gözükmektedir.

Akratēs’in sahip olduğu ‘sonuç’ (“ἡ τελευταία πρότασις”) bir sarhoşun sahip olduğu gibi bir sonuç ise, o halde *akratēs*’in tasımının sonunda ulaştığı sonuç, belli belirsiz varılmış ve anlamı idrak edilmemiş bir sonuçtur. *Akratēs* de sarhoş gibi, içinde bulunduğu epithümetik durumun etkisi ile ulaştığı doğru tasımın sonucunu eyleme geçirecek rasyonel arzudan mahrumdur. Vardığı doğru tasımın sonucunu dile dökmesi, yukarıda ele aldığımız gibi, karşısındaki oyuncuya söylediklerini gerçekten kastetmeyen, sahnede söylediklerini sahne dışındaki gerçek hayatında arzulamayan bir oyuncuya ya da tekrar ettiği veya ezberden söylediği çıkarımları özümsememiş, onları kendi doğası henüz yapamamış bir öğrenciye benzemektedir.⁶² Diğer bir ifade ile, sarhoşun içkisini yudumlarken söylediği ‘bunu içmemeliyim’ sözü ile *akratēs*’in önündeki tatlıyı yerken ‘bunu yememeliyim’ sözü tasımın so-

62 Aristoteles, *EN* 1147a13-23.

nucuna ulaştığını gösterirken, gerçek bir idraki, niyeti ve isteği ifade etmemektedir. Aristoteles'in sahip olunan ancak kullanılmayan ya da bir anlamda sahip olunan başka bir anlamdaysa olunmayan olarak bahsettiği bilgiyi sarhoşun ve dolayısıyla *akratēs*'in durumuna uygulayabiliriz. Tasımının sonucuna ulaşmış olan *akratēs*, doğru tümel bilgiye sahiptir. Önündeki tatlıyı tatlı olarak görür. Onu yememesi sonucuna varır. Ancak bu farkındalık onda eyleme geçme motivasyonu olarak iş görmez. *Akratēs*'in doğru tasımın sonucunu eyleme geçirememesi üzerine yukarıda belirttiğimiz noktalar kilit bir rol oynamaktadır. Örneğin, kişinin kendisi için neyin uzun vadede iyi olduğunu kavrayamamış olması, *eudaimonia*'ya neyin onu götüreceğini bilmemesi ve bu sebeple gerçek iyi (ya da iyi eylemi) görünürde iyiden ayıramaması, kötü alışkanlıklarının onun fiziksel arzularını öne çıkartmasına izin veren bir karakter geliştirmiş olmasına yol açması.

Sonuç

Özetleyecek olursak, genel olarak kişinin doğru bildiğinin aksine olacak şekilde hareket etmesi anlamına gelen *akrasia* kavramını ele alırken, odaklanılması gereken en önemli hususlardan biri söz konusu bilginin ne olduğunun açıklığa kavuşturulmasıdır. Buradan hareketle, akratik kişinin (*akratēs*) gerçekten bilgi sahibi olarak mı olmayarak mı eylemde bulunduğu ve eğer bilgi sahibi olarak eylemini gerçekleştiriyorsa bu bilginin ne tür bir bilgi olduğunun ortaya konması incelenmesi gereken ilk noktadır. Bu incelemede ise, *Nikomakhos'a Etik*'in VII. kitabın 3. bölümünde yer alan üç Eski Yunanca ifadenin nasıl çevrilmesi gerektiği merkezi bir öneme sahiptir. Çünkü, 1147a33'deki "αὐτὸν δὲ ἐνεργεῖ," 1147a35'teki "ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο" ve 1147b9'daki "ἢ τελευταία πρότασις" ifadelerinin birbirleriyle uyumlu olacak şekilde çevrilmemesi Aristoteles'in *akrasia* yorumunu anlamada bize engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda düşünülerek, bu çalışmada, akratik kişinin söz konusu bilgisi pratik tasım çerçevesinde ele alınmış, tasımın küçük ve büyük öncüllerinde dile getirilen tekil ve tümel bilgiye sahip olup olmamanın, tasımın sonucuna ulaşıp ulaşılmamasının ne anlama geldikleri incelenmiştir. Bu inceleme gerçekleştirilirken, yukarıdaki ifadelerde yer alan, sırasıyla özne ve nesne konumunda bulunan ve 'bu' anlamına gelen αὐτὸν ve τοῦτο kelimeleri ile "ἢ τελευταία πρότασις" ifadesinin neyi imledikleri hem filolojik olarak hem de *akrasia* tartışmasının ana çizgisi dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Ana tartışmada belirtilen, bu makalenin savunduğu çevirilerin dışındaki çevirilerin ise, akratik kişinin doğru tasımın sonucuna ulaşmadığına işaret ettiği tartışılmıştır. Bu alternatif çevirilerle yapılabilecek itiraza karşı, akratik kişinin, yapmaması gereken

eylemi dile getirebildiği için aslında doğru tasımın sonucuna ulaştığı ileri sürülmüş ve tartışılmıştır. Dolayısıyla, akratik kişinin sahip olduğu bilginin hem (aklın buyurduğu eyleme karşıt olduğu için) yanlış olan ikinci tasımın sonucuna hem de doğru tasımın sonucuna ulaştığı ortaya konmuştur. Bu iddia, 1147a33, 1147a35 ve 1147b9'daki ifadelerden, aϑrnnin 'küçük öncül' olarak okunmasıyla ve "ή τελευταία πρότασις" ifadesinin ise (küçük öncül ya da sonuç olarak çevrilmesinden bağımsız olarak) bilgiye bir sarhoşunki gibi sahip olmaya işaret ettiği ileri sürülerek savunulmuştur.

Öz

Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik Adli Eserinde Akrasia'nın Pratik Tasım Üzerinden Yorumlanması

Aristoteles'in *Nikomakhos'a Etik* adlı eserinin VII. kitabının neredeyse tamamı, genellikle kişinin bilgi sahibi olmasına rağmen bunun aksine davranması olarak tanımlanan *akrasia* kavramını ele almaktadır. *Akrasia* kavramını araştırırken Aristoteles kendisine bu tanıımı esas alır ve akratik kişinin bilgisinin ne olabileceğini inceler. Bu makalede, bu tartışmanın tutarlı bir okumasının ancak 1147a33'teki "αὐτὴ δὲ ἐνεργεῖ," 1147a35'teki "ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο" ve 1147b9'daki "ἢ τελευταία πρότασις" ifadelerin doğru bir şekilde çevrildiklerinde mümkün olacağı ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda, 1147a33'deki αὐτὴ sözcüğünü küçük öncül olarak çevirmenin gerekliliği ortaya konacak ve 1147b9'daki "ἢ τελευταία πρότασις" ifadesininse küçük öncül ya da sonuç olarak çevirilerinin akratik eylemin açıklanmasında bir fark yaratmadığı tartışılacaktır. Bu ifadenin farklı çevirileri yerine, *akrasianın* anlaşılması konusunda asıl fark yaratacak olanın, akratik kişinin bu ifadeyle dile getirilene ne yönden sahip olduğunun ya da olmadığına belirlenmesi olduğu iddia edilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Akrasia*, pratik tasım, *teleutaia protasis*, bilgi, bilgisizlik

Abstract

The Interpretation of *Akrasia* in Terms of Practical Syllogism in Aristotle's *Nicomachean Ethics*

Almost the entirety of the Book VII of Aristotle's *Nicomachean Ethics* deals with the concept of *akrasia*, which is generally defined as acting against one's knowledge. In his investigation, Aristotle focuses on this definition and analyses what the knowledge of the akratic person could be. In this article, it is claimed that a coherent reading of his discussion of *akrasia* is possible if correct translations of "αὐτὴ δὲ ἐνεργεῖ" in 1147a33, "ἢ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο" in 1147a35, and "ἢ τελευταία πρότασις" in 1147b9 are provided. Accordingly, it will be asserted that the αὐτὴ in 1147a33 should be rendered as the minor premise. Moreover, it will be argued that translating "ἢ τελευταία πρότασις" in 1147b9 either as the minor premise or the conclusion does not have a significant effect on the explanation of the akratic action. Instead, what makes the difference in understanding this action lies in determining in what sense the akratic person has (or has not) what is articulated in this phrase, i.e. "ἢ τελευταία πρότασις."

Keywords: *Akrasia*, practical syllogism, *teleutaia protasis*, knowledge, ignorance

Kısaltmalar

EN	Aristoteles, <i>Ethica Nicomachea</i>
DA	Aristotle, <i>De Anima</i>
GA	Aristotle, <i>De Generatione Animalium</i>
MA	Aristotle, <i>De Motu Animalium</i>
Met.	Aristotle, <i>Metaphysica</i>
Prot.	Plato, <i>Protagoras</i>
Rh.	Aristotle, <i>Rhetorica</i>

Kaynakça

- Anscombe, Gertrude Elizabeth Margaret. "Thought and Action in Aristotle." *New Essays on Plato and Aristotle içinde*, ed. Renford Bambrough, 143-158. London: Routledge and Kegan Paul, 1965.
- Aristoteles, Nikomakhos'a Etik, çev. Saffet Babür. Ankara: Ayraç Yayınevi, 1997.
- Bogen, J. & Moravcsik, J. "Aristotle's Forbidden Sweets." *Journal of the History of Philosophy* 20, no. 2, (1982): 111-27.
- Bostock, David. *Aristotle's Ethics*. New York: Oxford University Press, 2000.
- Burnet, John. *Ethics of Aristotle*. London: Methuen & Co, 1900.
- Charles, David. *Aristotle's Philosophy of Action*. London: Duckworth Publishing, 1984.
- Charles, David. "Aristotle's Weak Akratēs: What Does Her Ignorance Consist in?" *Akrasia in Greek Philosophy: From Socrates to Plotinus içinde*, ed. Christopher Bobonich ve Pierre Destrée, 193-214. Leiden and Boston: Brill, 2007.
- Charles, David, "Nicomachean Ethics VII. 3: Varieties of akrasia." *Aristotle: Nicomachean Ethics, Book VII: Symposium Aristotelicum içinde*, ed. Carlo Natali, 41-71. New York: Oxford UP, 2009.
- Cooper, John M., *Reason, and Human Good in Aristotle*. Indianapolis: Hackett, 1986.
- Dahl, Norman O. "Aristotle on Action, Practical Reason, and Weakness of the Will." *A Companion to Aristotle içinde*, ed. Georgios Anagnosopoulos, 498-511. Oxford: Blackwell, 2009.
- Destrée, Pierre. "Aristotle on the Causes of Akrasia." *Akrasia in Greek Philosophy: From Socrates to Plotinus içinde*, ed. Christopher Bobonich ve Pierre Destrée, 139-165. Leiden and Boston: Brill, 2007.
- Grgić, Filip. "Aristotle on the Akritic's Knowledge." *Phronesis* 47, no. 4, (2002): 336-58.

- Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik Adlı Eserinde Akrasia'nın Pratik Tasım Üzerinden Yorumlanması
- Hardie, W. F. R. *Aristotle's Ethical Theory*. Oxford: Clarendon Press, 1980.
- Kenny, Anthony. "The Practical Syllogism and Incontinence." *Phronesis* 11, (1966): 163-84.
- Mele, Alfred R. *Irrationality: An Essay on 'Akrasia', Self-Deception, and Self-Control*. Oxford: Oxford University Press, 1987.
- Mele, Alfred R. "Aristotle on Akrasia, Eudaimonia, and the Psychology of Action." *Aristotle's Ethics içinde*, ed. Nancy Sherman, 183-204. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 1999.
- Milo, Ronald Dmitri. *Aristotle on Practical Knowledge and Weakness of Will*. The Hague: Mouton and Company, 1966.
- Natali, Carlo. *The Wisdom of Aristotle*. Albany: SUNY Press, 2000.
- Robinson, Richard. "Aristotle on Akrasia." *Articles on Aristotle içinde*, ed. J. Barnes, M. Schofield, R. Sorabji. London: Gerald Duckworth & Company Limited, 1977.
- Santas, Gerasimos. "Aristotle on Practical Inference, the Explanation of Action, and 'Akrasia'." *Phronesis* 14, (1969): 162-89.
- Wiggins, David. "Weakness of Will, Commensurability, and the Objects of Deliberation and Desire." *Essays on Aristotle's Ethics içinde*, ed. Amelie Oksenberg Rorty, 241-65. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1980.